

6.10.2015

Yksikön päällikkö

**Helsingin kaupunginmuseon – Keski-Uudenmaan maakuntamuseon
lausunto Malmin lentokentän alueen osallistumis- ja
arviointisuunnitelmasta sekä kaavarungosta**

HEL 2011-005466 T 10 03 02 00

Kaupunkisuunnitteluviraston lausuntopyyntö 12.8.2015

Kaupunkisuunnitteluvirasto on pyytänyt kaupunginmuseon lausuntoa Malmin lentokentän alueen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta sekä kaavarungosta. Kaupunginmuseo tarkastelee hanketta kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta ja on päättänyt antaa seuraavan lausunnon.

Malmin lentokentälle ja sitä ympäröiville alueille suunnitellaan uutta kaupunginosaa noin 25 000 asukkaalle. Tavoitteena on vahvistaa koko koillista Helsinkiä liittämällä Malmin lentokentän alue tiiviisti ympäröiviin alueisiin - Malmin keskustaan, Jakomäkeen, Tattarisuohon, Kivikon ulkoilupuistoon ja edelleen Viikki-Kivikon vihersormeen, Kontulaan, Viikkiin, Pukinmäkeen ja Tapanilaan. Kaavarunko toimii alueen asemakaavoituksen lähtökohtana.

Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavassa (YM 30.10.2014) Malmin lentoasema kiitoratoineen on merkitty valtakunnallisesti merkittävänä kulttuuriympäristönä (RKY-2009). Fallkullan alue ja suunnittelualueen pohjoispuoliset Aurinkomäen maisemapellot on merkitty Yleiskaava 2002:ssa kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti tai maisemakulttuurin kannalta merkittäviksi alueiksi.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa esitetään, että Malmin alueen virkistys- ja ulkoilumahdollisuuksien parantaminen ja monipuolistaminen ovat tärkeitä suunnittelun tavoitteita. Viherrakennetta suunnitellaan huomioiden nykyiset virkistysverkot ja luontokohteet. Nykyistä, lentokenttää kiertävää ulkoilureittiä kehitetään yhtenäisenä kokonaisuutena. Uusia virkistysyhteyksiä on suunnitteilla esimerkiksi Fallkullan ja terminaalirakennuksen sekä lentokentän alueen ja Kivikon ulkoilupuiston välille.

Kaavarungon selostuksessa todetaan tavoitteena olevasta kaupunkikuvasta seuraavaa: "Malmin lentokentän alueesta suunnitellaan kaupunkikuvaltaan monimuotoinen ja vaihteleva 2020-luvun uusi kaupunginosa. Kaupunkikuvaa sitoo yhtenäinen, korkeatasoisesti toteutettu puistoverkosto sekä

6.10.2015

Yksikön päällikkö

lentoasemarakennuksen, lentokonehallin ja muiden alueen historiaa esille tuovien elementtien korostaminen.”

Lähtökohdista kulttuuriympäristön näkökulmasta kerrotaan mm., että suunnittelussa tulee ottaa huomioon kulttuuriympäristön ominaispiirteiden vaaliminen, sen kokonaisuus ja identiteetti, ja turvata tärkeimpien maisema- ja kulttuuriarvojen säilyminen sovittaen niitä yhteen uuden maankäyttöratkaisun kanssa. Lentoaseman terminaalirakennus ja lentokonehalli suojellaan asemakaavalla ja Fallkullan tilan alue säilyy virkistys- ja opetuskäytössä.

Kaupunginmuseon lausunto:

Malmin lentokenttä:

Malmin lentokenttä on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu ympäristö (RKY 2009). Lentokenttä on myös listattu kansainvälisen World Monument Fundin uhanalaisten kulttuuriympäristöjen joukkoon. Lisäksi se on Europa Nostra Finlandin 2015 listaama Suomen uhanalaisin kulttuuriperintökohde.

Lentoasema valmistui toimintakuntoon joulukuussa 1936, avajaisia vietettiin 1938. Kentällä on merkittävä historia siviili-, sotilaskenttänä ja heti sodan jälkeen valvontakomission käyttöön ottamana kenttänä. Malmin merkitys kansainvälisenä lentoasemana väheni, kun yhä suurempien lentokoneiden edellyttämät kiitoradat valmistuivat Vantaalle Seutulaan olympiavuonna 1952.

Kohdetta kuvataan mm. seuraavasti RKY-2009 luettelossa: ”Malmin lentoasema on pääkaupunkiseudun ensimmäinen siviililentoliikenteen maalentoasema, joka on yhdistänyt maamme kansainväliseen lentoliikenteeseen. Malmin lentoasema on rakennushallituksen toteuttamaa dynaamista ja funktionaalista rakentamista – kuin symbolina lentämisen ennakkoluulottomuudelle. Terminaali on kansainvälisestikin arvioiden harvinaisen hyvin alkuperäisessä asussa ja käytössä säilynyt 1930-luvun lentoasemarakennus.

Malmin lentoasema on valittu kansainvälisen DOCOMOMO-järjestön hyväksymään valikoimaan suomalaisen modernismin merkkiteoksia 1920-luvun lopulta 1970-luvulle.”

Helsingin kaupunginmuseo, Keski-Uudenmaan maakuntamuseo korostaa, että ainoa tapa varmistaa Malmin lentokenttään liittyvien arvojen säilyminen, olisi lentoasemakäytön jatkuminen. RKY-2009 rajaus pitää sisällään koko lentokentän alueen. Paikalle esitetty laajamittainen rakentaminen on eittämättä ristiriidassa tämän rajauksen kanssa. Kaavaratkaisussa valtakunnallisesti merkittävän rakennetun

6.10.2015

Yksikön päällikkö

kulttuuriympäristöalueen merkitys maamme kehitysvaiheiden ja historian kuvastajana tulisi säilyä. Aluetta tulee kehittää sen ominaisluonnetta ja erityispiirteitä vahvistavalla ja niihin sopeutuvalla tavalla.

Edellä mainittuun viitaten kaupunginmuseo korostaa, että Malmin lentokentän kaavarungossa tulee ottaa huomioon lentokenttärakennusten lisäksi kiitoteiden merkitys osana merkittävää kulttuuriympäristöä. Asemakaavan rakennussuojelumääräysten lisäksi tulee kiitotiet merkitä säilytettäväksi muistumina kentän käytöstä. Niiden linjaukset tulee säilyttää avoimina ja ne tulee jättää vapaaksi rakentamisesta. Paras ratkaisu olisi lentokenttäalueen rakennuksien ja kiitoratojen säilyttäminen ymmärrettävänä kokonaisuutena huomioiden RKY-2009 aluerajaus esimerkiksi virkistys- ja viheralueena, siten että asuntorakentaminen sijoitettaisiin alueen reunoille.

Muut aluekokonaisuudet:

Fallkullan tila ympäristöineen on maisemallisesti, näkymiltään ja historialliselta arvoltaan merkittävä. Fallkullan alueella on säilynyt viitteitä kartanopuistosta tai puutarhasta. Päärakennukselle johdattaa puukujanne. Fallkullan maisemakokonaisuuteen kuuluvat Fallkullan kartanon rakennusten ja sen eteläpuolisella mäellä olevan maatalousrakennusryhmän lisäksi näitä ympäröivä peltoaukea ja Longinojan puronvarsi. Rakennusryhmät sijaitsevat kahdella metsäsaarekkeella.

Fallkullan tilaa tulee tarkastella rakennussuojelun ja maiseman vaalimisen näkökulmasta. Paikallishistoriallisesti ja maisemallisesti merkittävän Fallkullan tilan säilyminen rakennuksineen ja pelto- ym. alueineen on turvattava suojelumääräyksin. Alueen säilyminen houkuttelevana virkistysalueena edellyttää, että alue säilyy eikä sen luonne muutu.

Nallenmäki on iältään vaihteleva omakotialue, jossa on muutamia rivitaloja. Vanhimmat rakennukset ovat 1910-luvulta ja uusimmat 2000-luvun alusta. Nallenmäen rakennuksien suojelutavoitteita tulee arvioida yhteistyössä kaupunginmuseon kanssa.

Samoin Sunnuntaipalstojen omakotialueeseen mahdollisesti liittyviä suojelutavoitteita tulee arvioida yhteistyössä kaupunginmuseon kanssa.

Kaupunkisuunnitteluvirasto on tehnyt vielä luonnosasteella olevan selvityksen alueen rakennetusta kulttuuriympäristöstä. Selvitystä tulee edistää siten, että sen perusteella voidaan laatia suojelutavoitteet. Myös rakenteet ja kiitoradat on otettava selvitykseen mukaan.

6.10.2015

Yksikön päällikkö

Rakennuskannan arvotus tehdään yhteistyössä kaupunkisuunnitteluviraston ja kaupunginmuseon kanssa.

Linnoituslaitteet ja maantiet

Suunnittelualueen eteläosassa mäkialueilla on muinaismuistolain (295/1963) nojalla suojeltuja ensimmäisen maailmansodan linnoitusketjun tukikohta IX:n linnoituslaitteita. Linnoitteet ovat katkelmallisia, mutta oletettavasti rakenteita on säilynyt lisää täyttömaiden alla. Historiallinen maantie, Suuren Rantatien eteläinen haara, Helsingistä Viipuriin sijaitsee suunnittelualueen eteläosassa Tattarinharjunkujan linjalla. Jälkimmäisen itäosa on merkitty myös säilyneeksi ensimmäisen maailmansodan tykkitieksi. Suunnittelualueen pohjoisosan rajalla on vanhan maantien linja, Maamiehenpolku. Osa linnoitteista VP-alueilla ja osa AK-alueilla. Tiet ovat AK- ja A-alueilla.

AK-alueilla sijaitsevat linnoitteet ja tie tulevat todennäköisesti tuhoutumaan. Kiinteän muinaisjäännöksen kajoamismenettelyn mukaisesti kajoamisen salliminen ja ehdot on käsiteltävä kaavoitusneuvotteluissa Museoviraston kanssa.

Fallkullassa ja Nallenmäellä suunnittelualueen eteläpuolella on kivikautisia esinelöytöjä.

Lisätiedot

Sari Saresto, tutkija, puhelin: +358 9 310 36483
sari.saresto(a)hel.fi

Anne Mäkinen
yksikön päällikkö

Tiedoksi

Museovirasto, kulttuuriympäristön suojelu
Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kaupunginmuseon johtokunta